

Edukacja włączająca w obszarze trudności w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym na terenie Powiatu Łęczyńskiego.

Spis treści

1. Wprowadzenie
2. Oświata w Powiecie Łęczyńskim
3. Założenia działalności Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą (SCWEW)
4. Zasoby oświaty w zakresie edukacji włączającej
5. Trudności w zachowaniu pojawiające się wśród uczniów i przedszkolaków
6. Potrzeby doskonalenia zawodowego przedszkola i szkół
7. Potrzeby rozwoju przedszkola i szkół w kontekście edukacji włączającej
8. Podsumowanie działań SCWEW
9. Ośrodek Wsparcia i Testów
10. Propozycje pomysłów wzmacniających wdrażanie edukacji włączającej

1. Wprowadzenie

Wzmocnienie oświaty i wdrażanie pilotażowych działań edukacji włączającej to jeden z elementów działań na rzecz rozwoju Powiatu Łęczyńskiego. Edukacja włączająca ma na celu stworzenie takiego klimatu szkoły ogólnodostępnej, aby każdy uczeń miał warunki do rozwijania indywidualnego potencjału na miarę swoich możliwości. Głównym założeniem jest przygotowanie oferty edukacyjnej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością. Edukacja włączająca to wiodący kierunek polityki edukacyjnej w Europie i USA realizowany także w naszym kraju. W działania te włączył się aktywnie powiat łęczyński.

Szkoła realizująca działania na rzecz edukacji włączającej powinna swoją działalność prowadzić uwzględniając następujące strategie włączające:

- porozumienie i współpraca uczniów, nauczycieli i rodziców w kontekście zbudowania systemu edukacji i rozwijania samorządności na terenie szkoły
- rozwój jakościowy pod względem osiągniętych wyników
- rozwój programowy – stale rozwijająca się oferta szkoły,
- rozwój osobowy nauczycieli, specjalistów, kadry administracyjnej i obsługowej, będący podstawowym elementem,
- rozwój bazy materialno – techniczną,
- współpraca ze środowiskiem lokalnym i z innymi szkołami, z instytucjami i stowarzyszeniami w celu pozyskiwania środków zewnętrznych,
- współdziałanie z władzami samorządowymi,
- właściwie skonstruowany plan nadzoru pedagogicznego i roczny plan pracy szkoły¹.

Jak zatem powinna wyglądać lekcja w klasie szkoły ogólnodostępnej stosującej edukację włączającą? Odpowiedź na to pytanie zawiera się w poniższych działaniach:

- plan nauczania powinien odpowiadać na potrzeby wszystkich uczniów,
- lekcje prowadzone są a taki sposób, że uczniowie chętnie na nie uczęszczają,
- zajęcia uczą zrozumieć różnorodność,
- uczniowie współpracują ze sobą podczas nauki oraz są zaangażowani w proces edukacji,
- ocenianie wspiera dzieci w ich sukcesach,
- nauczyciele uczestniczą w superwizji,

---

¹ G. Małachowska, M.Tarwacki, *Dostępne przedszkole, dostępna szkoła – co to znaczy?*, w: *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole* pod red. I.Chrzanowska, G.Szumski, Warszawa 2019, s. 120.

- kadra pedagogiczna wspiera każdego ucznia w klasie,
- pedagodzy, psycholodzy i inni specjaliści wspierają nauczycieli w procesie edukacyjnym uczniów,
- praca domowa ma charakter zróżnicowany,
- organizowane są zajęcia wspólne pozalekcyjne zajęcia dla uczniów,
- nauczyciele dbają o stałe podnoszenie wiedzy z zakresu metod nauczania w kontekście różnorodnych potrzeb².

2. Oświata w Powiecie Łęczyńskim a SCWEW

Edukacja publiczna jest organizowana i koordynowana przez:

1. Wydział Obsługi Szkół i Placówek Oświatowych

2. Wydział Inwestycji i Rozwoju Powiatu

a prowadzona w następujących jednostkach:

1. Zespół Szkół Rolniczych w Kijanach, Kijany 19, 21-077 Spiczyn

2. Zespół Szkół Nr 2 im. Simona Bolívara w Milejowie, ul. Partyzancka 62, 21-020 Milejów

3. Zespół Szkół w Ludwinie, Ludwin 30a, 21-075 Ludwin

4. Zespół Szkół Górniczych, ul. Bogdanowicza 9, 21-010 Łęczna

5. Zespół Szkół im. K.K. Jagiellończyka, ul. Bogdanowicza 9, 21-010 Łęczna

6. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Podgłębokiem, Podgłębokie 1a, 21-070 Cyców

7. Ośrodek Rewalidacyjno – Wychowawczy w Łęcznej, ul. Litewska 16, 21-010 Łęczna

8. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, al. Jana Pawła II 95, 21-010 Łęczna

9. Przedszkole Ogólnodostępne z Oddziałami Specjalnymi w Ludwinie, Ludwin 30A, 21-075 Ludwin

Od 01.07.2021 r. Powiat Łęczyński realizuje Projekt Grantowy „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” w ramach Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 Oś Priorytetowa II Efektywne Polityki Publiczne dla Rynku Pracy, Gospodarki i Edukacji, Działania 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty. Rolę SCWEW pełni Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy (MOW), Podgłębokie 1a, 21-070 Cyców.

Celem głównym zadania grantowego jest poprawa dostępności usług edukacyjnych dla dzieci/uczniów/słuchaczy ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi.

---

² K.Szczepakowska, *Edukacja włączająca w szkole – szanse i wyzwania*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2019, s. 7 -8.

Na terenie Polski powstały 23 Specjalistyczne Centra Wspierające Edukację Włączającą (SCWEW). Spośród powołanych Centrów tylko trzy jednostki swoją działalność prowadzą ze względu na trudności w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym:

Tabela 1

Lp.	Nazwa Podmiotu - OP	Placówka i jej dominujący zakres działalności
1.	Powiat Łęczyński	SCWEW Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Podgłębokiem Trudności w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym
2.	Fundacja Perie	SCWEW Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Łomiankach Trudności w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym
3.	Powiat Wołowski	SCWEW Zespół Placówek Resocjalizacyjnych w Brzegu Dolnym Trudności w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ORE, wg stanu na dzień 07.12.2021 r.

Działaniami wspierającymi przez SCWEW na terenie powiatu zostało objętych 6 placówek oświatowych, w tym 4 szkoły prowadzone przez Powiat Łęczyński, 1 przez Gminę Ludwin i 1 przedszkole przez Gminę Cyców. Poniższa tabela przedstawia szkoły objęte wsparciem w zakresie działań edukacji włączającej:

Tabela 2

Lp.	Nazwa przedszkola/szkoły	Typ
1.	Zespół Szkół Nr 2 im. Simona Bolívara w Milejowie	Liceum Ogólnokształcące
2.	Zespół Szkół Górniczych w Łęcznej	Technikum
3.	Zespół Szkół im. K.K. Jagiellończyka w Łęcznej	Technikum
4.	Zespół Szkół Rolniczych w Kijanach	Technikum
5.	Przedszkole Samorządowe w Cycowie/Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. 7 Pułku Ułanów Lubelskich w Cycowie, ul. Chełmska 44, 21-070 Cyców	Przedszkole
6.	Zespół Szkół nr 1 w Ludwinie, Ludwin – Kolonia 20, 21-075 Ludwin	Szkoła Podstawowa

Źródło: <https://powiatleczynski.pl/projekty/projekty-w-trakcie-realizacji/projekt-pilotazowe-wdrozenie-modelu-specjalistycznych-centrow-wspierajacych-edukacje-wlaczajaca-scwew/>, wg stanu na dzień 07.12.2021 r.

3. Założenia działalności Specjalistycznego Centrum Wspierającego Edukację Włączającą (SCWEW)

Zespół Centrum tworzą:

- Lider

- Ekspert ds. informacji i ewaluacji
- Ekspert ds. edukacji włączającej
- Ekspert ds. technologii wspomagających
- Nauczyciel w zakresie resocjalizacji
- 6 Specjalistów
- 6 Koordynatorów ds. edukacji włączającej i współpracy ze SCWEW – w każdej jednostce
- 1 koordynator

Każda osoba z zespołu ma określone funkcje do zrealizowania. Członkowie zespołu realizują zadania zgodnie ze swoimi kompetencjami równomiernie angażując się w prowadzone działania.

Działania skierowane są do następujących grup docelowych:

- kadry kierowniczej, nauczycieli, specjalistów i innych pracowników przedszkola i szkół ogólnodostępnych,
- dzieci i młodzieży oraz ich rodziców/opiekunów prawnych,
- środowisk lokalnych;

Do celów szczegółowych realizacji zadań należy:

1. Zwiększenie efektywności działań podejmowanych przez pracowników przedszkola i szkół ogólnodostępnych dla uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi poprzez organizowane wsparcie kadry Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego posiadającej wieloletnie doświadczenie w kontekście pracy z trudnościami w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym. Działania te obejmują: poszerzenie wiedzy i kompetencji kadry przedszkola oraz szkół ogólnodostępnych, zapewnienie wsparcia w stosowaniu edukacji włączającej i pracy ze zróżnicowaną grupą dzieci i uczniów.
2. Działalność w postaci uruchomienia i prowadzenia wypożyczalni sprzętu i pomocy dydaktycznych niezbędnych do pracy z grupą zróżnicowaną.
3. Prowadzenie promocji idei edukacji włączającej.

Po utworzeniu Centrum podstawowym działaniem było opracowanie raportu z diagnozy wstępnej w przedszkolu i szkołach objętych wsparciem oraz opracowanie diagnoz pogłębionych w w/w jednostkach. Przez cały okres przedsięwzięcia zespół SCWEW realizuje wiele zadań. Spektrum działań jest bardzo szerokie, niektóre działania są jednorazowe, inne natomiast powtarzają się w poszczególnych etapach projektu. Działania mają charakter

indywidualny lub grupowy. Czołowe obszary działalności SCWEW to:

- konsultacje indywidualne dla dyrektorów i koordynatorów ds. edukacji włączającej,
- prowadzenie wypożyczalni sprzętu,
- konsultacje ekspertyz dla kadry przedszkola i szkół,
- konsultacje w zakresie opracowania i dostosowania programów nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy,
- konsultacje w tworzeniu Indywidualnego Programu Edukacyjno Terapeutycznego (IPET), indywidualnych programów wczesnego wspomagania rozwoju, indywidualnych programów nauczania lub indywidualnego toku nauki,
- organizowanie wsparcia specjalistycznego dla rodziców, dzieci i uczniów,
- prowadzenie Rad Pedagogicznych
- konsultacje mające na celu podniesienie kompetencji w zakresie użytkowania sprzętu z wypożyczalni SCWEW,
- organizacja konferencji skierowanej do społeczności lokalnej dot. działań SCWEW,
- organizacja kampanii społecznych
- obserwacje wspierające/superwizje koleżeńskie,
- zajęcia modelowe na terenie szkół i przedszkola,
- działania doradczo-szkoleniowe w przedszkolu/szkołach w kontekście sytuacji interwencyjnych,
- organizacja sieci współpracy i samokształcenia dla szkół i przedszkola,
- ewaluacja działań SCWEW.

Kadra SCWEW uczestniczy w cyklu szkoleń organizowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. W ramach prowadzonych działań projektowych Centrum organizuje także szkolenia zewnętrzne dla nauczycieli czy rodziców. Dotychczas zorganizowane zostały takie szkolenia jak:

- Zabawa Inspirująca Rozwój – szkolenie dotyczące wykorzystania zabawy w terapii autyzmu przeprowadzone przez Przylądek Dobrej Nadziei
- Cyfrowy Detoks – szkolenie w zakresie uzależnień behawioralnych przeprowadzone przez eksperta z Lubelskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli (LSCDN)
- Realizacja IPET i Wielospecjalistycznej Oceny Funkcjonowania Ucznia – przeprowadzone przez eksperta z LSCDN

- Interwencja kryzysowa. Profesjonalna pomoc psychologiczna po wydarzeniach traumatycznych: przemoc, wypadek, strata, żałoba – przeprowadzone przez Instytut Szkoleń Biznesowych. Szczególnie istotna tematyka w kontekście sytuacji pandemicznej.

W kolejnych etapach zaplanowano kurs diagnozy psychologicznej i pedagogicznej, Trening Umiejętności Społecznej oraz szkolenie z edukacji włączającej. Podsumowaniem działania Centrum będzie przygotowanie publikacji omawiającej wypracowane rozwiązania podczas realizacji pilotażu.

Przez cały czas SCWEW współpracować będzie z instytucjami zewnętrznymi. Kluczowymi jednostkami, z którymi Centrum podjęło oficjalną współpracę na podstawie porozumień są: Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II w Lublinie oraz Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Łęcznej.

4. Trudności w zachowaniu pojawiające się wśród uczniów i przedszkolaków

W każdej szkole i przedszkolu istnieje wiele potrzeb w zakresie realizacji edukacji włączającej na różnych płaszczyznach. Mówiąc o inkluzji w kontekście realizowanego grantu należy podkreślić, że trudności rozwojowe, problemy wychowawcze, predyspozycje dziecka mogą wynikać z wielu przyczyn. Nie można patrzeć na edukację włączającą jedynie w kontekście niepełnosprawności, trzeba wziąć pod uwagę szerszy kontekst znaczenia włączenia. Dotyczy to większej grupy uczniów, którzy potrzebują pomocy pedagogiczno-psychologicznej, a przejawiane trudności mogą wynikać z niedostosowania społecznego, zagrożenia niedostosowaniem społecznym, zaburzeń zachowania i emocji, specyficznych trudności w uczeniu się (dysleksji, dysgrafii, dysortografii i dyskalkulii), deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych (wady mowy), chorób przewlekłych, sytuacji i zaburzeń traumatycznych, niepowodzeń edukacyjnych spowodowanych różnymi przyczynami, zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową rodziny i sposobem spędzania wolnego czasu oraz kontaktów środowiskowych, trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego w tym związanych z wcześniejszą nauką za granicą, a także ze szczególnych uzdolnień. W takim podejściu szkoła ogólnodostępna wspiera rozwój każdego dziecka zarówno dzieci z niepełnosprawnością jak i neurotypowe. W takim podejściu każdy uczeń, który przejawia

trudności powinien otrzymać wsparcie i tak właśnie jest realizowany projekt SCWEW w Powiecie Łęczyńskim.

Konieczność wspierania placówek edukacyjnych wynika z rozpoznanych potrzeb. Diagnoza wstępna i pogłębiona dostarcza szereg konkretnych informacji oraz wskazówek w kontekście realizacji zaplanowanych działań czy też ich modyfikacji. Diagnozy stanowią punkt wyjścia do tego co jest potrzebne, by szkoły ogólnodostępne i przedszkole jak najlepiej realizowały wsparcie dla każdego ucznia. Diagnozy dają nam obraz tego jak jest teraz i określają jakie działania należy wdrożyć. Stanowią także punkt odniesienia do efektu końcowego. Poniżej zamieszczone tabele ukazują liczebność uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz trudności z zachowaniem dzieci i uczniów. Jeśli chodzi o trudności z zachowaniem i funkcjonowaniem społecznym pod uwagę brano także dzieci i młodzież bez orzeczeń czy opinii.

Tabela 3

Nazwa szkoły	Liczba uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, rok 2021/2022
Liceum Ogólnokształcące Zespół Szkół Nr 2 im. Simona Bolivara w Milejowie	-2 uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego -19 uczniów posiadających opinię wydaną przez Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną dotyczącą specyficznych trudności w uczeniu się.
Technikum Zespół Szkół Górniczych w Łęcznej	-1 uczeń posiadający opinię o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim -39 uczniów posiada opinię dotyczącą specyficznych trudności w uczeniu się o charakterze dysleksji rozwojowej.
Technikum Zespół Szkół im. K.K. Jagiellończyka w Łęcznej	-1 uczeń posiadający opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju -4 uczniów posiadających opinię o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność
Technikum Zespół Szkół Rolniczych w Kijanach	-5 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego
Przedszkole Samorządowe Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi im. 7 Pułku Ułanów	-7 dzieci posiadających opinię psychologiczno-pedagogiczną ze wskazaniem do zastosowania określonej formy wsparcia specjalistycznego

Lubelskich w Cycowie	-1 dziecko posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego
Szkoła Podstawowa Zespół Szkół nr 1 w Ludwinie	-1 uczeń posiadający opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju -33 uczniów posiadających opinię wydaną przez Poradnię Psychologiczno – pedagogiczną dotyczącą specyficznych trudności w uczeniu się.

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Tabela 4 Trudności związane z zachowaniem dzieci/uczniów występujące obecnie, bądź wydarzyły się w przeszłości, wynikające z poszczególnych trudności. Podsumowanie zbiorcze z wszystkich jednostek.

Rodzaj trudności	Liczba
specyficznych trudności w uczeniu się	68
zaburzeń zachowania lub emocji	22
deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności/umiejętności społecznych	9
sytuacji kryzysowych lub traumatycznych	6
niepowodzeń edukacyjnych	29
zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową dziecka i jego rodziny	11
sposobu spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi	17
trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi	9
zmiany środowiska edukacyjnego, w tym z wcześniejszym kształceniem za granicą	9
zachowań ryzykownych (palenie papierosów, picie alkoholu, używanie dopalaczy)	62
Inne	0

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Wśród wskazanych trudności największy odsetek wskazań dotyczył sytuacji problemowych w obszarze: specyficznych trudności w uczeniu się – 68 osób a 62 osoby wskazały obszar trudności wynikających z zachowań ryzykownych (palenie papierosów, picie alkoholu, używanie dopalaczy). Wśród pozostałych trudności wyróżniają się jeszcze niepowodzenia edukacyjne, na które wskazało 29 osób oraz zaburzenia zachowania lub emocji 22 osoby. 17 osób wskazało trudności ze sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi. W pozostałych obszarach wskazania były najniższe. Na trudności w zachowaniu uczniów 11 osób wskazało zaniedbania środowiskowe związane z

sytuacją bytową dziecka i jego rodziny, po 9 osób wskazało: deficyty kompetencji i zaburzeń sprawności/umiejętności społecznych, trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi, zmiany środowiska edukacyjnego, w tym z wcześniejszym kształceniem za granicą. Najmniej wskazań tylko 6 było w szkołach na sytuacje kryzysowe lub traumatyczne.

Osobną ankietą badane było Przedszkole Samorządowe w Cycowie. W ankiecie zapytano o trudności pojawiające się w sferze rozwoju fizycznego, funkcjonowania poznawczego, emocji i motywacji, funkcjonowania społecznego, komunikacji, samodzielności, sferę poznawczą, o trudności występujące w domu i przestrzeni publicznej. W zapytano także o to w jakich sytuacjach dziecko przejawia zachowania trudne. Z 14 wypełnionych ankiet każda odpowiedź jest inna i wskazuje na indywidualne trudności dziecka. W ankiecie uwzględniono trudności dzieci z relacji rodziców oraz nauczycieli.

Poniższe tabele przedstawiają w ilu obszarach pojawiają się trudności.

Tabela 5

Trudności	Liczba
W domu	8
W przestrzeni publicznej	9
Rozwój fizyczny	10
Funkcjonowanie poznawcze	4
Emocje i motywacja	9
Funkcjonowanie społeczne	6
Komunikacja	9
Samodzielność	4
Sfera poznawcza	14

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Jak wynika z tabeli największego wsparcia potrzebują dzieci w kontekście rozwoju i wsparcia sfery poznawczej, rozwoju fizycznego, komunikacji, emocji i motywacji, radzenia sobie z trudnościami podczas przebywania w przestrzeni publicznej oraz w domu. Mniej wskazań pojawia się w obszarach funkcjonowania poznawczego, samodzielności, funkcjonowania społecznego.

Tabela 6

Dziecko przejawia zachowania trudne:	Liczba odpowiedzi
złości się, w sytuacjach	7
reaguje, wymusza płaczem, w sytuacjach	6
upiera się przy swoim za wszelką cenę, w sytuacjach....	7
wpada w potok słów, jakich słów używa? zrozumiałych/niezrozumiałych dla nauczyciela....	5
używa agresji fizycznej (np.: bicie innych dzieci, np.	6

popychanie, gryzienie, drapanie, szczypanie, wywoływanie konfliktów z innymi, niszczenie przedmiotów, bicie osób dorosłych i zwierząt lub narzucanie kolegom form zabawy itp.)....	
używa agresji słownej (np.: skarżą, przezywają, używają brzydkich słów, wyśmiewają innych, plotkują, intrygują lub są aroganckie itp.).....	6
wycofuje się/izoluje się, w sytuacjach....	6

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Tabela ukazuje, że badane dzieci przejawiają statystycznie duże niższe trudności w zapytanych obszarach niż w tabeli 5. Zauważyć należy, że w żadnym punkcie liczba odpowiedzi nie przekracza 50 % badanych dzieci. Wskazania na konkretne obszary i trudności liczebnie oscylują w podobnych wynikach liczebnych.

5. Zasoby oświaty w zakresie edukacji włączającej

Każda placówka współpracująca ze SCWEW posiada wiele zasobów w kontekście edukacji włączającej. Zarówno przedszkole jak i szkoła ogólnodostępna mają „otwarte drzwi dla każdego dziecka i ucznia. Dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego prowadzone są zajęcia rewalidacyjne. Uczniowi potrzebujący wsparcia korzystają z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka realizowane jest poza Przedszkolem, a mianowicie w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Łęcznej. Nauczyciele w swojej pracy dostosowują wymagania edukacyjne zgodnie z zaleceniami orzeczeń lub opinii, które uczeń, dziecko posiada. Każda jednostka stara się miarę swoich możliwości współpracować z rodzicami i dostosowywać bazę materialną do potrzeb uczniów. Niewątpliwie udział szkół i przedszkola w realizacji pilotażowego projektu edukacji włączającej w Powiecie Łęczyńskim zwiększa potencjał edukacyjno-wychowawczy każdej z placówek. Świadczy o otwartości, poszukiwaniu rozwiązań, chęci wypracowania nowych strategii oraz otwartości na innowacje zarówno Dyrekcji jak i kadry pedagogicznej szkół i przedszkola.

6. Informacje o zasadności wdrażania edukacji włączającej

„Według danych GUS w roku szkolnym 2014/2015: Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w większości przypadków uczęszczali do szkół podstawowych ogólnodostępnych (62,6%, a w poprzednim roku szkolnym 60,9%). Kształciło się tam 39,5 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym

w oddziałach specjalnych – 2,2%, w oddziałach integracyjnych – 37,1%, natomiast w oddziałach ogólnodostępnych – 60,7%³.” Jak wynika z przytoczonych danych znaczący odsetek uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych uczęszcza do szkół ogólnodostępnych. Informacje te potwierdzają się również w diagnozach przeprowadzonych wśród przedszkola i szkół biorących udział w pilotażowym projekcie SCWEW na terenie Powiatu Łęczyńskiego.

Prowadzone obecnie działania związane z edukacją włączającą mają mocne historyczne podstawy. Już na przełomie XIX i XX wieku John Dewey podkreślał, że dziecko z natury chce się rozwijać, a rolą nauczyciela i szkoły jest wsparcie ucznia w tym zakresie.

Na początku XX wieku Maria Montessori pracując z dziećmi z niepełnosprawnościami i dziećmi neurotypowymi wskazała, że każde dziecko ma swój indywidualny potencjał rozwojowy i powinno otrzymać w rozwoju tego potencjału odpowiednie wsparcie od specjalistów.

W XX wiekowej Polsce to działalność Janusza Korczaka. Korczak akcentował potrzebę podmiotowego traktowania dziecka. Mówił o tym, że każde dziecko ma prawo do szacunku i godnego traktowania, do rozwoju na miarę swoich możliwości. Ukazywał znaczenie środowiska skąd pochodzi dziecko na jego rozwój. W swoich poglądach pedagogicznych wskazywał na nieustanną potrzebę pracy nad sobą i ciągłego doskonalenia się nauczycieli i wychowawców. Według niego jest to jedno z wyznaczników dobrego nauczyciela i dzięki temu wychowawca może wpływać na dzieci. Wśród podstaw pedagogicznych Korczak podkreślał znaczenie: indywidualnego potencjału każdego dziecka, wpływu środowiska na jego rozwój, istotę potrzeby kształtowania człowieka w grupie rówieśniczej i duże znaczenie dla rozwoju dzieci postawy nauczyciela.

Przedstawicielami polskiej myśli włączającej są m.in. Grzegorz Szumski, Anna Firkowska-Mankiewicz, Joanna Kruk-Lasocka czy Zenon Gajdzica⁴.

Prowadząc działania pilotażowe w kontekście inkluzji odwołujemy się do tego co już zostało wypracowane na przestrzeni lat. Przytoczone przykłady pokazują, że sprawdza się to co postulowali w/w działacze również we współczesnej myśli pedagogicznej.

7. Potrzeby przedszkola i szkół

³ A.B. Jardzioch, *Edukacja włączająca w Polsce*, Polska Myśl Pedagogiczna, s. 202.

⁴ A.B. Jardzioch, *Edukacja włączająca w Polsce*, Polska Myśl Pedagogiczna, s. 194-195,197.

Po analizie wskazań w obszarach istniejących trudności odnieść należy się do potrzeb w kontekście wsparcia przedszkola i szkół. Potrzeby te przejawiają się w wielu płaszczyznach.

Pierwszą z potrzeb, o które zapytana została karda pedagogiczna są szkolenia w zakresie edukacji włączającej, w których nauczyciele zgłaszają chęć wzięcia udziału.

Tabela 7 Formy doskonalenia zawodowego dotyczących idei i założeń edukacji włączającej w jakich pracownicy chcieliby uczestniczyć.

Forma doskonalenia zawodowego	Liczba osób
Rozpoznawanie potrzeb i możliwości ucznia z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi w kontekście funkcjonowania w klasie o zróżnicowanych potrzebach	27
Kompetencje kadry w zakresie opracowywania i weryfikowania indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych	15
Opracowywanie i dostosowywanie programów nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej klasy	23
Dostosowywanie wymagań edukacyjnych oraz metod oceniania postępów uczniów	26
Dostosowanie materiałów i pomocy dydaktycznych do bieżącej pracy z dzieckiem w klasie zróżnicowanej	17

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Jak wynika z analiz na przestrzeni ostatnich dwóch lat ze szkół ogólnodostępnych łącznie 11 pracowników wzięło udział w różnych formach doskonalenia zawodowego w zakresie edukacji włączającej.

Kadra szkół wskazała potrzebę różnego zakres tematycznego szkoleń.

Tabela 8

Tematyka doskonalenia zawodowego	Liczba
Zachowania agresywne (bierne i czynne oraz cyberprzemoc)	29
Zachowania opozycyjne i buntownicze	19
Autoagresja (samookaleczenia, próby suicydalne)	11
Wycofanie, nieśmiałość, zachowania ucieczkowe	21
Depresja, zaburzenia lękowe i natręctwa	19
Współzależnienie	7

Zaburzenia odżywiania (w tym bulimia i anoreksja)	2
Homofobie i uprzedzenia	5
Zachowania asocjalne (min. kradzieże, wymuszenia, szantaże)	5

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Najbardziej pożądanymi tematami doskonalenia zawodowego w kolejności od największej liczby wskazań do najmniejszej są: zachowania agresywne, wycofanie, nieśmiałość, zachowania ucieczkowe, depresja, zaburzenia lękowe i natręctwa, zachowania opozycyjne i buntownicze, autoagresja, współuzależnienie, homofobie i uprzedzenia, zachowania asocjalne i zaburzenia odżywiania.

W ankiecie przygotowanej dla przedszkola zapytano o osoby chętne, które chciałyby wziąć udział w konkretnych formach szkolenia. Poza wskazanymi propozycjami osoby uzupełniające ankietę wskazały takie potrzeby szkoleniowe jak: szkolenie z zakresu integracji sensorycznej (zajęcia dla dzieci zdrowych i z zaburzeniami SI); zabawy wyciszające; metody aktywizujące w pracy z dziećmi, budowanie partnerskich relacji z rodzicami; bilateralna integracja, terapia czaszkowo-krzyżowa; program terapii pedagogicznej.

Tabela 9 Potrzeby udziału w szkoleniach wśród kadry Przedszkola

Nazwa szkolenia	Osoby chętne
Zabawa Inspirująca Rozwój	13
Interwencja kryzysowa	9
Specjalistyczny kurs diagnozy psychologicznej	6
Szkolenie rady pedagogicznej z edukacji włączającej	11
Trening Umiejętności Społecznych	10

Źródło: Raport z diagnoz pogłębionych SCWEW, wg stanu na etap realizacji diagnoz tj. 30.09.2021 r.

Kadra przedszkola i szkół zgłosiła także potrzeby rozwoju kompetencji i wiedzy w następującym zakresie: -

- Jak pracować na lekcji zdalnej z uczniem autystycznym,
- Formy i metody pracy z uczniem z zespołem Aspergera,
- Jak wpłynąć na motywację uczniów z zespołem Aspergera,
- Zachowania trudne uczniów z zespołem Aspergera,
- Formy i metody pracy z uczniem z zespołem Aspergera,
- Specyfika pracy z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną,
- Nowoczesna edukacja – aplikacje wykorzystywane w nauczaniu zdalnym z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,

- Ocenianie uczniów w zróżnicowanych grupach edukacji włączającej,
- Formy i metody pracy z uczniem z wadą słuchu;
- Edukacja włączająca w wychowaniu przedszkolnym,
- Kurs z zakresu metodyki nauczania i metod aktywizujących,
- Współpraca z rodziną dziecka, budowanie partnerskich relacji z rodzicami,
- Jak wspierać i stymulować dziecko podczas zabawy swobodnej w domu?,
- Jakie zabawy rozwijają wyobraźnię i twórcze myślenie?,
- Jak przygotować nauczycieli do edukacji włączającej?,
- Skuteczne udzielenie uczniom pomocy psychologiczno - pedagogicznej i organizacja warunków nauczania ,
- Edukacja włączająca w szkołach i placówkach systemu oświaty,
- Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- Jak się uczy mózg, czyli podstawy neurologii uczenia się i neurodydaktyki.

W ramach projektu przeprowadzono w różnych jednostkach kilka badań, dzięki którym określono dodatkowe potrzeby dzieci i młodzieży związane z procesem edukacyjno-wychowawczym. Ankietowani wskazali tematy o których chcieli by porozmawiać bądź się czegoś dowiedzieć.

Tabela 10

Lp.	Temat	Liczba odpowiedzi
1.	Akceptacja siebie, odkrywanie swoich talentów	78
2.	Atmosfera w klasie i relacje koleżeńskie	40
3.	Aktywność seksualna w wieku dorastania	40
4.	Zagrożenia płynące z internetu, w tym hejt i cyberprzemoc	29
5.	Narkotyki i dopalacze, kto tego potrzebuje?	31
6.	Czy alkohol i papierosy naprawdę (nie) szkodzą?	42
7.	Przemoc domowa, szkolna, przemoc w rodzinie, przemoc psychiczna w rodzinie	4
8.	Jak poradzić sobie z samookaleczeniem	1
W polu inne pojawiły się poniższe propozycje uczniów:		
9.	Religia	1
10.	Zaburzenia odżywiania	1
11.	Zajęcia psychologiczne	1
12.	Sposoby na zorganizowanie czasu	1
13.	Sposoby uczenia się	1

14.	Rozwijanie pasji, zainteresowań	1
15.	Traktowanie innych ludzi	1
16.	Po co maski?	1
17.	Morderstwo	
17.	Po co uczyć się czegoś co jest nie potrzebne?	1
18.	Plotki	1
19.	Nauczyciele	2
20.	Jak sobie radzić ze stresem?	1
21.	Brak odpowiedzi	3
22.	Nie mam potrzeb rozmowy	2

Źródło: Opracowanie własne po analizie ankiet, wg stanu na dzień 07.12.2021 r.

Zauważyć można, że czołowe miejsce wśród potrzeb nastolatków zajmuje temat akceptacji siebie i odkrywania swoich talentów. Na drugim miejscu pojawił alkohol i narkotyki. Tyle samo odpowiadających wskazało na atmosferę w klasie i relacje rówieśnicze oraz aktywność seksualną. Kolejno młodzież chciałaby rozmawiać o narkotykach i dopalaczach, hejcie, cyberprzemocy i zagrożeniach internetowych. Pojawiło się również wiele innych tematów artykułowanych przez pojedyncze osoby. W przewidywanych i planowanych działaniach należy uwzględnić każdą pojawiającą się potrzebę rozmowy na zgłaszany temat niezależnie od ilości głosów na odnotowanych w ankietach⁵. Niewątpliwie pojawia się tutaj także potrzeba wzmocnienia kompetencji miękkich wśród młodzieży szkolnej, dodatkowo warto realizować szersze działania w kontekście uzależnień.

W innej szkole współpracującej ze SCWEW wskazać można obszary do pracy po analizie czynników ryzyka i czynników chroniących. Interesująco prezentują się skrajne wartości z ankiet dotyczących określonych aktywności młodzieży. Na pytanie: Jak spędzasz czas wolny? 57% uczniów odpowiedziało, że najczęściej spotyka się z koleżankami i kolegami, 52% na grach komputerowych, natomiast najmniej uczniów wskazało na czytanie książek – 7% i gry planszowe -2 %. Na pytanie: Jak często grasz w gry komputerowe 39% uczniów wskazało codziennie, 31% kilka dni w tygodniu. Po 4% kilka razy w miesiący i kilka razy w tygodniu. Pod kątem autorytetu dorosłych zapytano o respektowanie reguł ustalanych przez rodziców dla uczniów. Uzyskano odpowiedzi: 48% uczniów wskazało, że nie wszystkie, zaś 46 % określiło, że liczą się z zasadami rodziców. Bardzo wysoko przedstawia się wynik relacji rówieśniczych: 88% wskazało odpowiedź, że te relacje są dobre. Jeśli jakiś uczeń w klasie ma problem to 51 % osób stara się mu pomóc,

⁵ Zob. G. Szumski, Koncepcja edukacji włączającej,
https://www.frse.org.pl/storage/brepo/panel_repo_files/2021/05/25/laiyrrp/104705065591838-page14-24.pdf, odczyt 07.12.2021 r.

natomiast 9% nie udziela wsparcia. 62% ankietowanych wskazało, że stara się, aby nikt w klasie nie był pozostawiony na uboczu. Według ankietowanych największą uwagę w szkole należy skoncentrować na: braku motywacji -47%, stresie – 46%, zmęczeniu, brak czasu wolnego i przeciążeniu nauką – 46%, zbyt duży nacisk na przedmioty nierozszerzone – 40% i depresja – 40%.

Edukacja włączająca i specjalne potrzeby edukacyjne to również wsparcie w rozwoju uczniów zdolnych. Szkoła powinna rozpoznać potencjał ucznia i wspierać jego rozwój. Niekiedy bywa, że w systemie edukacji uczniowie szczególnie uzdolnieni są pomijani a ich talenty nie są rozwijane. W literaturze wskazywane są różne przyczyny tej sytuacji. Po pierwsze jest to koncentracja nauczycieli na realizacji podstawy programowej i nie wykraczanie poza standardy. Kolejną przesłanką braku odpowiedniego wsparcia uczniów zdolnych może być stereotypowe podejście, że uczeń „i tak sobie poradzi”. Skupianie się na trudnych zachowaniach ucznia np. agresji, przeszkadzaniu podczas lekcji, zamiast na jego potencjale. Wśród pozostałych przyczyn można wskazać: redukowanie uzdolnień dziecka do przedmiotów szkolnych czy zbyt duża koncentracja na potrzebach poznawczych uczniów i pomijanie innych komponentów m.in. twórczość czy relacji społecznych⁶.

Realizowane działania edukacji włączającej skupia się głównie na uczniach słabiej sobie radzących w środowisku szkolnym. Trudno jednak nie odnieść się także do tego jak wspierać uczniów zdolnych. Bardzo pomocny w tym zakresie jest model GROW inny niż ten stosowany w coachingu, na który składa się:

G – grupa – istnieje zasadność organizacji dla dziecka zdolnego grupy odniesienia, która da możliwość rozwoju poznawczego jak i emocjonalno – społecznego. Uczeń zdolny poprzez swój talent niekiedy dostosowuje się do klasy, hamuje swoje możliwości rozwojowe, by się nie wyróżniać. Tutaj pojawia się właśnie duża rola edukacji, by stworzyć przestrzeń optymalnego rozwoju ucznia zdolnego.

R-równowaga – chodzi o zachowanie harmonii pomiędzy sferą poznawczą ucznia a osobowością, relacjami społecznymi, sprawnością ruchową, obszarem emocjonalno-motywacyjnym, kreatywnością czy orientacją aksjologiczną. Musi istnieć synergia pomiędzy wspomnianymi obszarami, aby rozwój dziecka przyniósł autentyczne efekty.

---

⁶ T.Knopik, *Nie marnujmy talentów! Wspieranie uczniów zdolnych w praktyce edukacyjnej*, w: Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole pod red. I.Chrzanowska, G.Szumski, Warszawa 2019, s.290.

O-osiągnięcia – to ważna informacja zwrotna w kontekście budowania obrazu siebie u ucznia. Osiągnięcie mają istotne znaczenie w kontekście budowania stałej motywacji do rozwijania swoich zdolności.

W-wsparcie – do tego obszaru należą wszelkie czynniki środowiskowe. Przede wszystkim jest to wsparcie ludzkie ucznia zdolnego, a więc specjaliści, eksperci, rodzice itp. Liczy się też odpowiednie wsparcie materialne, czyli zapewnienie odpowiedniego sprzętu oraz organizacyjne np. regionalne programy wsparcia⁷.

Organizując wsparcie dla ucznia zdolnego trzeba tak zbudować warsztat pracy, by dziecko otrzymało maksymalne możliwości rozwoju.

6.Potrzeby rozwoju przedszkola i szkół w kontekście edukacji włączającej

Główne potrzeby szkół i przedszkola wskazywały na:

- konieczność wyposażenia placówek w różnorodne pomoce dydaktyczne,
- specjalistyczny sprzęt dostosowany do pracy z uczniami z niepełnosprawnością (np. biurko i krzesło do komputera, lampka biurkowa, stół i krzesło szkolne, worki sako, mata gimnastyczna, fotel z masażem wibracyjnym),
- zakup tablicy interaktywnej,
- zakup sprzętów komputerowych (m.in. laptopy, tablety, notebooki, drukarka),
- programy multimedialne do pracy z dziećmi ze zróżnicowanymi potrzebami,
- wzmocnienie budynków przedszkola i szkół poprzez remont (np. dostosowanie przestrzeni szkoły do przestrzeni placówki dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową, remont toalet),
- wyposażenie i dostosowanie sal rewalidacyjnych, sensorycznych do potrzeb uczniów,
- doposażenie w pomoce interaktywne wspomagające pracę nauczyciela w organizacji zajęć dzieci i uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- zwiększania środków finansowych na tworzenie pomocy dydaktyczno – terapeutycznych do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Większość zgłoszonych potrzeb została uwzględniona podczas zakupu sprzętu do wypożyczalni SCWEW. W ofercie wypożyczalni dostępne są m.in. laptopy, tablety, czytniki e-book, tablica interaktywna, radiomagnetofony, worki sako, materace rehabilitacyjne, pomoce logopedyczne, programy multimedialne, wiele materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych, testy diagnozujące, pomoce sensoryczne, gry edukacyjno-terapeutyczne, stoliki, krzesła. Podczas zakupu nie można było uwzględnić potrzeb remontowych szkół czy

---

⁷ Tamże, s.293-294.

przedszkola, a niewątpliwie jest to także bardzo istotny element funkcjonowania oświaty i w tym zakresie jest jeszcze wiele potrzeb do zrealizowania. W realizacji tego typu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych istotne jest to aby dobierać sprzęt zgodnie z zasadami kwalifikowalności wydatków bądź znalezienie dodatkowego źródła finansowania pozwalającego na swobodniejszy wybór materiału i sprzętów potrzebnych do realizacji celów tak żeby np. zakup sprzętów relaksacyjnych nie stał się wydatkiem niekwalifikowanym.

Wśród problemów pojawiających się w kontekście wspierania rozwoju dzieci i młodzieży należy uwzględnić potrzeby zmian systemowych. Szkoły i przedszkole współpracujące ze SCWEW przedstawiły konkretne propozycje:

- organizacja dostępności do diagnozy w kontekście dysfunkcji neurorozwojowych
- organizacja klas z niższymi stanami uczniów, aby były większe możliwości wspierania rozwoju dzieci,
- dostosowywanie egzaminów do możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- zmiany w przepisach, które pozwolą na opracowanie treści egzaminów w oparciu o zalecenia zawarte w orzeczeniu o kształceniu specjalnym konkretnego ucznia, w tym wsparcie przez nauczyciela wspomagającego a na wniosek szkoły - uzasadniony stopień dysfunkcji ucznia i potwierdzony przez poradnię - zwolnienie z obowiązku egzaminacyjnego.

8. Ośrodek Wsparcia i Testów

Powiat Łęczyński na etapie składania wniosku grantowego SCWEW zadeklarował także realizację programu pn. Centrum informacyjno – doradcze osób niepełnosprawnych (CIDON). Zdaniem Centrum jest świadczenie usług informacyjnych i doradczych dla osób z niepełnosprawnością, ich otoczenia, a także usług eksperckich, których celem jest odpowiednie zaopatrzenie osób z niepełnosprawnościami w technologie asystujące. 02.12.2021 r. Powiat Łęczyński podpisał z lubelskim oddziałem PRFON umowę w sprawie w/w programu o utworzenie Ośrodka Wsparcia i Testów (OWIT). Całkowity koszt przedsięwzięcia wynosi 1 409 626, 40 zł.

Do głównych zadań OWIT należy:

- prezentowanie korzyści wynikających ze stosowania technologii asystujących w takich obszarach jak: komunikowanie się, dostęp do informacji, nauka, praca, rozwijanie

hobby, zwiększenie aktywności życiowej, samodzielności i zaradności osobistej oraz dbałości o zdrowie,

- świadczenie porad osobom z niepełnosprawnością w optymalnym wyborze, właściwych do aktualnych potrzeb technologii asystujących i ich prezentacja,
- prowadzenie wstępnego instruktażu oraz wskazywanie potencjału wykorzystania technologii asystujących w życiu codziennym lub pomoc osobie z niepełnosprawnością w wyszukaniu stosowanych szkoleń w tym zakresie: wypożyczanie sprzętów, urządzeń i oprogramowania w celu ich testowania przez osobę z niepełnosprawnością poza siedzibą Ośrodka Wsparcia i Testów; świadczenie porad członkom rodzin osób z niepełnosprawnością i ich opiekunom, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących wykorzystania technologii asystujących.

Z oferty Ośrodka Wsparcia i Testów skorzystać będą mogli przed wszystkim osoby skierowane z PFRON oraz osoby z niepełnosprawnością, które posiadają aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub aktualne orzeczenie o niepełnosprawności lub aktualne orzeczenie równoważne (orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów), które skorzystają z realizacji zadania.

9. Podsumowanie działań SCWEW

W pierwszym etapie działania Centrum tj. od 01.07.2021 r. do 30.09.2021 r. zostało powołane przez Zarząd Powiatu Łęczyńskiego wraz z kadrą stanowiącą zespół SCWEW. Zawarte zostały porozumienia o współpracy SCWEW ze szkołami i przedszkolem, które przystąpiły do programu. O inauguracji Centrum zostały zamieszczone artykuły w Ziemi Łęczyńskiej, na stronie Organu Prowadzącego, na stronach internetowych szkół współpracujących, przedszkola oraz Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Podgłębokiem. Wysłane zostały pisma informujące do Kuratorium Oświaty w Lublinie, PRFON – oddział lubelski, Biblioteki Pedagogicznej w Lublinie, KUL w Lublinie, PPP w Łęcznej, LSCDN, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej, Polskiego Stowarzyszenia Na Rzecz Osób Z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Łęcznej, Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej przy Parafii św. Barbary w Łęcznej, Poradni Profilaktyczno Konsultacyjnej Stowarzyszenie MONAR w Łęcznej, Powiatowej Biblioteki Publicznej w Łęcznej oraz Środowiskowego Domu Samopomocy w Łęcznej. Wykonano analizę diagnoz wstępnych oraz przeprowadzono diagnozy pogłębione w przedszkolu i każdej

szkole (o obydwu diagnozach szersze informacje pojawiły się w powyższej części raportu). Zostały podpisane porozumienia o współpracy z LSCDN, PPP i KUL. W każdej placówce odbyły się konsultacje indywidualne dla dyrektorów i koordynatorów ds. edukacji włączającej. W tym okresie kadra SCWEW wzięła udział w ogólnopolskich szkoleniach z zakresu edukacji włączającej oraz działalności SCWEW zorganizowanych przez Ośrodek Edukacji Włączającej w Sulejówku. Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą w pierwszym okresie działalności współpracowało z Organem Prowadzącym. W każdej szkole i przedszkolu odbyła się Rada Pedagogiczna promująca działania SCWEW prowadzona przez lidera i kadre SCWEW, a także uczestniczyli z nich przedstawiciele Starostwa Powiatowego. W realizacji zadań z etapu I kadre SCWEW wspierali także eksperci zewnętrzni z LSCDN, KUL i PPP w Łęcznej.

Pierwszy etap projektu zakończony został sukcesem i Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą przeszło do realizację etapu II, którego planowany koniec przypada na koniec roku 2021. Dotychczas zrealizowanych zostało wiele działań w zakresie edukacji włączającej. W każdej ze szkół i przedszkolu zespół SCWEW przeprowadził:

- konsultacje eksperckie w trudnościach zgłaszanych przez kadre jednostek współpracujących. Odbyły się także konsultacje z dyrekcją i koordynatorami w zakresie zgłaszanych potrzeb środowiska i obserwacji pracowników Centrum,
- spotkania konsularne mające na celu pomoc w opracowywaniu i dostosowywaniu programów wychowania przedszkolnego oraz nauczania z uwzględnieniem potrzeb zróżnicowanej grupy/klasy.
- konsultacje w tworzeniu Indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami i zaburzeniami zachowania, indywidualnych programów wczesnego wspomagania rozwoju, indywidualnych programów nauczania lub indywidualnego toku nauki. Przy tym zadaniu współpracowano także z ekspertami zewnętrznymi LSCDN, PPP w Łęcznej oraz KUL.
- specjalistyczne wsparcie dla rodziców i dzieci. Prowadzono konsultacje indywidualne, zajęcia grupowe.

Był to czas tworzenia wypożyczalni sprzętu. Ekspert z LSCDN w tym czasie przeprowadził trzy szkolenia: Cyfrowy Detoks – dla nauczycieli i rodziców, Tworzenie IPET i WOFU – dla

nauczycieli oraz z zakresu wsparcia rodziców w obszarze wdrażania edukacji włączającej dla nauczycieli.

9. Propozycje pomysłów wzmacniających wdrażanie edukacji włączającej

Po analizie działań, które zostały już wypracowane przez kadrę SCWEW można przedstawić pierwsze propozycje rozwiązań. W obecnym etapie działalności Centrum została wdrożona już strategia komunikacji z koordynatorami, kadrą i Dyrekcją szkół i przedszkola, realizowane jest wsparcie poprzez zaplanowane formy działań, ale także uwzględniane są w działaniach potrzeby zgłaszane na bieżąco. Zalecana jest kontynuacja dalszej synergicznej współpracy na rzecz środowiska włączającego.

Dzieci i młodzież to grupa odbiorców, która bardzo chętnie wchodzi w realizowane zajęcia indywidualne bądź grupowe. Zgodnie z ideą modelu SCWEW kadra specjalistyczna z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Podgłęboku swoim doświadczeniem, praktyką, kompetencjami i wiedzą może realizować wsparcie młodzieży w szkołach ogólnodostępnych. Należy kontynuować prowadzone wsparcie specjalistyczne w kolejnych etapach projektowych, aby młodzież była zaopiekowana, a szkoły i przedszkole wzmocnione w kontekście udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W działalności wzmacniającej środowiska szkolne warto wzmocnić ofertę dostępności psychoterapii co jest niewątpliwie jednym z czynników wzmocnienia rodzin i dzieci w przeżywanych trudnościach w zachowaniu i funkcjonowaniu społecznym.

Analiza przedstawionych danych w tabelach pozwala określić największe potrzeby tematyczne w kontekście wsparcia dzieci, młodzieży, rodziców pod kątem pojawiających się trudności. Jednakże w kontekście edukacji włączającej także te trudności, które pojawiają się licznie w mniejszym stopniu nie mogą być pominięte i wsparcie w ich zakresie powinno być realizowane na takim samym poziomie jak we wskazaniach licznie wyższych. Gdyż celem edukacji włączającej jest to, aby każde dziecko miało równe szanse, równe możliwości i jak największe wsparcie w trudnościach, które przejawia. Zgromadzone dane należy interpretować tak, że każda trudność, która się pojawia powinna być zaopiekowana. Stąd należy rozważyć takie ułożenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, oferty edukacyjnej, aby każdy uczeń mógł mieć odpowiednie wsparcie w rozwoju.

Należy kontynuować szkolenia i doskonalenie kadry pedagogicznej, gdyż jest to droga rozwoju i większej otwartości na zrozumienie trudności ucznia i jego rodziny.

Konieczna jest realizacja wsparcia uczniów zdolnych, stworzenie im warunków do pełnego rozwoju pamiętając, że są to także dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i istnieje rozporządzeniowe wskazanie do objęcia tych uczniów pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Wachlarz oddziaływań w tym obszarze może być bardzo szeroki. Przykładowo może to być organizacja zajęć pozalekcyjnych, stworzenie lokalnego programu wspierania dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej.

Warto pomyśleć o organizowaniu różnych akcji w kontekście włączenia skierowanych do środowiska szkolnego i rodzinnego, działaniach angażujących młodzież w realizację edukacji włączającej np. poprzez utworzenie Akademii Profilaktyki Młodzieżowej.

Zauważyć można jak wiele zmienia się w otaczającym nam świecie. Dostrzegamy postęp rozwoju wielu branż w obliczu tego jak zmienia się technologia należy zadać sobie pytanie czy równie szybko następują zmiany w edukacji dzieci i młodzieży? Szkoła to miejsce przyszłości naszego kraju. Zaczynając od wdrażanych zmian w społeczności lokalnej mamy szansę na wypracowanie nowych podejść i rozwiązań na skalę ogólnopolską. Dobrze wykształcone i wyposażone w umiejętności dziecko będzie sobie lepiej radzić w życiu, a to jest nasza przyszłość zarówno lokalna jak i ogólnopolska. Zatem trzeba analizować sytuację na bieżąco, wdrażać jak najwięcej zajęć indywidualnych, grupowych odpowiednich do rozpoznanych potrzeb.

Należy kontynuować promocję działań związanych z prowadzoną polityką edukacji włączającej na terenie Powiatu Łęczyńskiego, aby poszerzać świadomość społeczeństwa i ukazywać zasadność stosowania inkluzji.